

Víkingar og landnámsmenn

Bls. 42–53

Þetta er frekar stuttur kafli, tengdur eftirfarandi inntaksmarkmiðum aðalnámskrár:

Nemandi á að

- þekkja helstu drætti í fornsögu norrænna þjóða
- þekkja ýmsa þætti víkingatímans
- kunna sögur af landnámi Íslands

Að rekja Norðurlandasöguna allt aftur til ísaldar, og nota hana til að kynna forsöguleg tímabil eins og steinöld, er í anda þrepamarkmiðanna sem aðalnámskrá gefur dæmi um.

Norðurlönd

Bls. 42–44

Umræður eftir lestur kaflans

- Ísland var numið langt á eftir öðrum þjóðum; hvað ætli hafi verið hér áður en land var numið? Var eitthvert líf hér þá?
- Hvað einkennir steinöld, bronsöld, járnöld, ísöld?
- Hafa nemendur séð teiknimyndirnar um Steinaldarmennina?
- Hvað segja þær okkur um steinöld? Er eitthvað af því trúverðugt?

Verkefni

- Nú væri gott að finna meiri fróðleik, sérstaklega myndir. Nemendur leita á Netinu og í fræðslubókum að myndum frá ísöld, steinöld, bronsöld og járnöld. Það má t.d. leita í: *Komdu og skoðaðu sögu mannkyns, Blákápa, Alfræði unga fólksins, Kortabók fyrir grunnskóla*. Það sem nemendur finna um þessi tímabil er kannski ekki nákvæmlega um Norðurlönd. Nemendur gætu hugsanleg teiknað myndir af þeim hlutum sem þeir fundu.
- Ef aðstæður leyfa má láta nemendur hanna og smíða hluti úr steini eða málmum í samstarfi við verkmenntakennara.

Fróðleikskorn

Norðurlönd

Myndirnar á bls. 42 sýna dæmigerðar fornleifar frá mismunandi tímabilum.

Í miðri er **handöxi** úr gróft höggnum steini sem forfeður nútímamannsins bjuggu til og notuðu með svipuðum hætti í meira en milljón ár.

Á lokastigi steinaldar, eftir að landbúnaður hófst, voru steináhöld miklu fjölbreyttari, ekki aðeins gerð með því að kljúfa steininn heldur einnig með því að klappa hann og slípa í hæfilegt form. Frá því stigi eru efstu hlutirnir á myndinni, steinbolli ásamt steinhnalli sem nota mátti til að mylja korn. Snúin handkvörn var yngra tæki til sömu nota og miklu afkastameira; hún er dæmi um steináhald sem notað var löngu eftir að steinöld lauk.

Neðst er öxi steipt úr **brónsi**. Slíkar axir, bæði sem vopn og verkfæri, leystu af hólmi axir sem steinaldarmenn gerðu úr tinnusteini og festu á tréskaft.

Tré, bein og önnur efni voru alltaf notuð ásamt steininum en af þeim hefur minna varðveist. Þegar fornleifafræðingur finnur t.d. örvarodd úr tinnusteini, þá er ljóst að úr einhverju hafa steinaldarmenn gert bogann og örina, einnig bogastrenginn og böndin sem héldu oddinum á örinni.

Myndin á bls. 43 sýnir **skriðjökul** (Svínafellsjökul í Öræfum). Jökull skriður jafnan undan halla og ýtir með sér mól og leir. Mjög þykkur jökull skriður líka undan þunga sínum, jafnvel þó á sléttlendi sé. Íslenskir dalir og firðir eru mótaðir af skriðjöklum ísaldar. Á hálendi Skandinavíu varð ísaldarjökullinn svo þykkur að skriðjöklar hans þöktu mestalla Danmörku og er landslag hennar myndað af framburði sem þeir skildu eftir.

Víkingaskip og víkingaöld

Bls. 44–45

Umræður eftir lestur kaflans

- Hver var munurinn á langskipi og knerri?
- Hvernig rötuðu landnámsmenn?
- Hvað tóku þeir með sér milli landa, t.d. til Íslands?
- Hvernig fólk voru víkingar?
- Skoðið saman siglingaleiðir landnámsmanna, hvar fóru þeir, hvernig er strandlengja Noregs og Íslands?

Verkefni

- Finnið myndir af víkingaskipum og meiri upplýsingar um þau. Leitarorð á Netinu gætu verið, víkingaskip, víkingeskibene, víkingaskepp. Athugið hvort myndirnar eru teikningar eða ljósmyndir. Sýna einhverjar þeirra leifar af eldgömlum alvöru-víkingaskipum? Eða eftirlíkingar sem nútímamenn hafa smíðað? Sýna myndirnar eitthvað um hvernig skipin voru smíðuð? Eða hvernig þeim var siglt og róið? Er sýnt að þau flytji hermenn eða vörur? Prentið myndirnar út og flokkið eftir sameiginlegum einkennum.

Fróðleikskorn

Víkingaskip og víkingaöld

Víkingaskipið **Íslending** (mynd bls. 44; nú í safninu Víkingaheimum í Reykjanesbæ) smíðaði skipasmiðurinn Gunnar Marel Eggertsson. Því var m.a. siglt til Ameríku árið 2000 til að minnast landafunda norrænna manna í Vesturheimi. Skipið er eftirlíking af norsku skipi, Gaukstaðarskipinu, sem var smíðað um 890 (nákvæm tímasetning út frá mynstri áhringa í viðinum), einmitt þegar landnám á Íslandi stóð sem hæst.

Hvort er Íslendingur langskip eða knörr? Fremur langskip (og þó tiltölulega breitt, gert til að bera farm auk ræðara eða hermanna). Knörrinn var sérhæft flutningaskip með þilfari fremst og aftast og ekki pláss fyrir marga ræðara. Norskir kaupmenn, sem önnuðust samgöngur við Ísland á 12. og 13. öld, sigldu þangað á knörrum; það var sú gerð hafskipa sem höfundar íslenskra fornrita þekktu og tala um eins og hún hafi alltaf verið til. En óvíst er hvort knörrinn þróaðist fyrir en landnámsöld á Íslandi var lokið. Þess vegna er ekki talað um hann í þessum kafla. Þótt ekki sé vitað með vissu hvers konar farkostum landnámsmenn sigldu til Íslands er nærtækast að hugsa sér þá í líkingu við Gaukstaðarskipið.

Að víkingar „létu borga sér fyrir að ræna ekki“ gerðist sérstaklega á Englandi þar sem konungur keypti margsinnis frið af víkingum með því að greiða þeim stórfé (nokkur tonn af silfri í hvert sinn), svonefnd „Danagjöld“. Þótt gjöldin séu kennd við Dani voru þeir ekki einir um hituna; Ólafur Tryggvason hafði t.d. auðgast af slíkum greiðslum áður en hann sneri frá Englandi til Noregs og varð konungur (sbr. bls. 62).

Krækjur

Víkingaheimar <http://www.vikingaheimar.com/>

Landnámsmenn

Bls. 46–47

Umræður eftir lestur kaflans

- Hvað er landnám/landnámsmaður?
- Gæti maður gerst landnámsmaður nú á tímum?
- Hvernig merktu landnámsmenn sér lönd?

Verkefni

- Finnið kort af Norður-Atlantshafi og sjáið hvaða leiðir víkingar voru að sigla þegar þeir fundu alveg óvart Færeyjar, Ísland, Grænland og Vínland. Merkið leiðirnar inn á landakort.

Fróðleikskorn

Landnámsmenn

Ljósmyndirnar fjórar sýna móttöku ferðamanna á Eiríksstöðum í Haukadal.

Þótt norrænir menn, eða „víkingar“ sem við köllum, hafi verið snjallir sæfarar lentu þeir oft í hafvillum, og vafalaust er það rétt, eins og sagt er frá í fornritum, að ný lönd hafi þeir helst fundið óvart þegar þeir villtust fram hjá ákvörðunarstað sínum.

Á siglingaleiðum, þar sem menn höfðu ekki landsýn, rötuðu þeir með því að áætla hve langt þeir hefðu siglt og í hvaða stefnu, og með því að taka eftir náttúruþyrirbærum: öldulagi sem breytist á grunnsævi; háum skýjabólstrum sem myndast yfir fjöllum; sjófuglum sem um varptímann fara ekki langt á haf út og stefna til lands ef þeir fljúga með æti í nefi.

Ef menn villtust á annað borð gátu þeir ekki gert staðarákvörðun eins og sæfarar síðari alda. Til þess hefði þurft nákvæma klukku, sem ekki var til á víkingaöld, og stjörnur, en á norðurslóðum sigldu menn helst um hásumarið þegar ekki varð svo dimmt að sæi til stjarna. Með því að fylgjast með hæð sólar yfir sjóndeildarhring og mæla hvað hún reis hæst um miðjan dag mátti reikna út hve norðarlega skipið var statt. En hvað það var komið langt í austur eða vestur gátu menn aldrei verið vissir um. Ef þeir villtust í þokum og stormum, t.d. á leið frá Noregi til Færeyja, gátu þeir séð hvort þeir höfðu lent of norðarlega eða sunnarlega en ekki verið vissir um hvort þeir væru staddir fyrir austan Færeyjar eða vestan. Þetta er skýringin á því að menn fundu stundum lönd svo langt fyrir vestan ákvörðunarstað sinn.

Svo höfðu Írar vissulega fundið bæði Færeyjar og Ísland (og hugsanlega meginland Ameríku en sú ályktun er reyndar hæpin). Þess vegna gátu víkingar líka frétt hjá þeim að þessi lönd væru til.

Af hverju kærðu menn sig um að fara og setjast að í óbyggðum og afskekktum löndum? Hvað var svona sérstaklega gott og byggilegt við lönd eins og Færeyjar, Ísland og Grænland?

Það þurfti ekki að vera neitt sérstakt. Í bændasamfélagi eru góðar bújarðir yfirleitt of fáar. Jafnvel litlar og lélegar jarðir eru ekki alltaf auðfengnar. Að setjast að í nýju landi og geta eignast þar eins stóra jörð og manni sýnist er þá auðvitað freistandi, jafnvel þótt nýja landið sé í sjálfu sér ekki betra en það gamla. En svo höfðu nýju löndin líka sína kosti. Villt náttúra sem aldrei hafði verið nytjuð, t.d. fuglavarp, fiskveiði í ám og lækjum og selveiði, var gjöful fyrsta kastið. Íslensku birkiskógarnir höfðu líka þann stóra kost, borið saman við Noreg, hve fljótlegt var að ryðja þá með öxi og eldi og breyta í heyskaphæft graslandi.

Íslendingar af þeim kynslóðum sem sömdu Landnámabók og Íslendingasögur gerðu sér háar hugmyndir um forfeður sína. Landnámsmenn hefðu verið stórmenni í sínum fyrri heimalöndum, jarlar og hersar eða a.m.k. bændahöfðingjar. Til að slíkir menn setjist að í óbyggðum löndum langt úti í hafi hlaut eitthvað mikið að koma til. Þeir hefðu lent í deilum í gamla heimalandinu, helst við sjálfan konunginn Harald hárfagra (eitt besta dæmið er 2. kafli Laxdæla sögu; í Landnámu er allt önnur saga af því hvernig sama fjölskylda féll í ónád hjá Haraldi). Nú er ekki útilokað að einhverjar slíkar sögur hafi geymst óbrenslaðar í 200–400 ár þar til þær voru skráðar. En þær gátu líka hæglega myndast eins og hverjar aðrar þjóðsögur. Sérstaklega er hætt við að hugmyndir fornrita, bæði norskra og íslenskra, um Harald hárfagra séu mjög ýkjum blandnar. Honum er því alveg sleppt í þessari bók.

Ingólfur og Auður

Bls. 48–49

Umræður eftir lestur kaflans

- Hver var Ingólfur Arnarson? Skoðið saman hvernig stytta af Ingólfi Arnarsyni lítur út en hana er að finna víða á Netinu. Ætli Ingólfur hafi litið svona út?
- Landnámsmenn fengu oft viðurnefni, t.d. Helgi magri, Þórunn hyrna, Leifur heppni, Eiríkur rauði. Hvað finnst ykkur um viðurnefni og uppnefni? Er í lagi að uppnefna fólk?

Verkefni

- Finnið á korti öll löndin sem Auður djúpúðga átti heima í og merkið þau á kort.
- Kortleggið landið okkar þannig að landnámsmenn allra staða sem þið finnið séu skráðir á kortið. Upplýsingar má m.a. finna í *Komdu og skoðaðu landnámið* og í bókunum *Íslenskur söguatlas* og *Íslandssagan í máli og myndum* er hægt að finna kort af Íslandi sem sýna öll landnámin og landnámsmennina.
- Finnið sögur af nokkrum landnámsmönnum. Það má leita í kennslubókunum *Komdu og skoðaðu landnámið* og *Landnám Íslands* og í sérstakri bók sem heitir *Landnámsmennirnir okkar*.

Fróðleikskorn

Ingólfur og Auður

Teikningin á bls. 48 sýnir þræla Hjörleifs Hróðmarssonar á flóttu eftir víg hans.

Ingólfur er að öllum líkindum sannsöguleg persóna, ættaður frá Vestur-Noregi, landnámsmaður í Reykjavík og forfaðir ætta sem frá honum eru raktar. En að öðru leyti verður frásögn Landnámu af þeim fóstbræðrum að teljast þjóðsaga. Saga sem vissulega er fróðlegt að þekkja – hún er beinlínis hluti af þjóðarfinum – en ekki ástæða til að leggja trúnað á.

Ýmislegt í frásögninni er stutt tilvísunum til örnefna sem eiga að vera dregin af persónum eða atvikum sögunnar. Slíkt er hæpið að leggja trúnað á því að ber-sýnilega hefur verið algengt að skýringarsagnir yrðu til út frá örnefnum. Þegar Landnáma segir t.d.: „Ingólfur lét gera skála á Skálafelli,“ þá er sú saga örugglega yngri en nafnið. Fjallanöfn eins og Skálafell, Búrfell og Hlöðufell eru til á ýmsum stöðum, vafalaust af því dregin að lögun fjallanna hefur minnt á skála, búr eða hlöðu, ekki af því að menn hafi séð ástæðu til að reisa slíkar byggingar uppi á fjöllum. Að Ingólfshöfði sé kenndur við Ingólf, Vífilfell við einn af þrælum hans og Vestmannaeyjar við þræla Hjörleifs, það er ekki eins fráleitt, en einnig þar verður að gera ráð fyrir þeim möguleika að nöfnin séu eldri og sagan löguð að því.

Um **Krosshólaborg** (mynd bls. 49) segir í Landnámu: „Auður ... hafði bænahald sitt á Krosshólum; þar lét hún reisa krossa því að hún var skírð og vel trúuð.“ Þegar hún dó var hún „grafin í flæðarmáli, sem hún hafði fyrir sagt, því að hún vildi eigi liggja í óvígðri moldu er hún var skírð“. Í Laxdæla sögu er Unnur djúpúðga (eins og hún heitir þar) hins vegar heygð að heiðnum sið.

Hugmyndin um að sjórinn sé ekki eins óvígður og jörðin miðar við að í hann hafi runnið vígt vatn þegar Jesús var skírður í ánni Jórdan. Menn gættu þess þá ekki að Jórdan rennur í Dauðahafið sem alls ekki tengist sjó.

Landnámabók telur upp yfir 400 landnámsmenn (þar af rúmlega 50 konur) sem í upphafi slógu eign sinni á sveitir landsins. Um flest af þessu fólki er lítið sagt og hætt við að sumt af því hafi aldrei verið til í rauninni heldur hafi hugmyndir um það kviknað síðar, oft út frá örnefnum. Helstu landnámsmenn, sem kunnar ættir eru raktar frá, má þó ætla að séu sannsögulegar persónur.

Ingólfur Arnarson og Auður djúpúðga hafa verið talin meðal merkustu landnámsmanna og sögur af þeim því skráðar oft en einu sinni. Ber þá ekki öllu saman: Ingólfur er Arnarson eða Björnólfsson eftir því hvaða gerð Landnámu er fylgt; Auður heitir Auður eða Unnur og er sögð kristin eða heiðin eftir því hvort lesið er um hana í Landnámu eða Laxdælu. Ekki er ástæða til að telja frásagnir af öðrum landnámsmönnum nákvæmari þó þær séu aðeins til í einni gerð.

Sú saga er sögð, bæði um Ingólf (í Landnámu) og Auði (í Laxdæla sögu, ekki Landnámu), að þau hafi valið sér bústað þar sem öndvegissúlur þeirra rak á land. Þetta er flökkusögn eða þjóðsagnaminni, algengt í íslenskum fornritum en ekki trúverðugt og því sleppt í bókinni.

Auður djúpúðga er fulltrúi fyrir þann verulega hluta af innflytjendum til Íslands sem kom ekki frá Noregi eða Norðurlöndum heldur frá víkingabyggðum á Bretlandseyjum. Þeir fluttu ekki með sér skepnur (erfðarannsóknir á íslensku búfé staðfesta uppruna þess á Norðurlöndum) og hafa því ekki komið í upphafi landnámsaldar heldur síðar, þegar fénaði var farið að fjölga í landinu og óþarfi að flytja hann með sér yfir hafið. Auður var sjálf af norskum ættum og maður hennar líka, en fylgdarlið hennar hefur að meira eða minna leyti verið ættað „vestan um haf“, þ.e. frá Írlandi, Skotlandi, Suðureyjum eða Orkneyjum.

Hve mikið kvað að þessum innflytjendastrámi frá Bretlandseyjum? Langmerkasti vitnisburður um það felst í erfðarannsóknum á núlifandi fólki. Samkvæmt þeim má ætla að Íslendingar (að frátöldum innflytjendum síðari áratuga) séu ættaðir að meirihluta frá Norðurlöndum en að u.þ.b. þriðjungur frá Bretlandseyjum (ekki hægt að aðgreina nánar, t.d. hlut Noregs eða Írlands). Í þessu sambandi reiknast fólk eins og Auður norrænt þó það hafi komið vestan um haf.

Það flækir málið að þessar tölur tákna ekki fjölda innflytjenda til Íslands heldur fjölda afkomenda sem innflytjendurnir eignuðust. Ef höfðingjar og stórbændur voru mest af norrænum uppruna, og ef þeir eignuðust að jafnaði fleiri börn en

aðrir, þá hækkar það norræna hlutfallið. Ef vinnufólk og kannski einkum þrælur komu frekar frá Bretlandseyjum, og ef slíkt fólk eignaðist síður afkomendur en bændastéttin, þá dregur það úr vestræna þættinum. Þannig getur vel verið að af innflytjendum til Íslands á 9. og 10. öld hafi meira en þriðjungur komið frá Bretlandseyjum þó að af landnámsmönnum (þ.e. þeim sem í fyrstu umferð eignuðust bújarðir á Íslandi) hafi meira en tveir þriðju verið af norrænum uppruna.

Í þessum rannsóknum kemur fram gríðarmikill munur eftir kynjum. Ættir Íslendinga í karlegg virðast aðeins að einum fimmta komnar frá Bretlandseyjum en í kvenlegg að fullum helmingi. Munurinn felst í því að margar íslenskar ættir séu komnar af norrænum karlmanni sem átti börn með konu frá Bretlandseyjum. Það gat verið norskur víkingur sem hafði átt heima í Orkneyjum eða Suðureyjum og eignast þar innlenda konu. En það gat líka verið íslenskur bóndi eða bóndasonur sem eignaðist barn með vinnukonu eða ambátt af vestrænum uppruna.

Krækjur

Frásögn Landnámu af Ingólfi og Hjörleifi.

<http://www.snerpa.is/net/snorri/landnama.htm> 3.–9. kafla.

Söfn og sýningar

Bls. 50–53

Markmið kaflans

Þessi kafli á tvenns konar erindi. Í fyrsta lagi að vekja athygli á söfnum og sögustöðum (þar vantar þó hið nýjasta, Víkingaheima í Reykjanesbæ) og hvetja til heimsóknna á slíka staði.

Rétt er að ræða hverju nemendur kunna að hafa kynnst af innlendum söfnum og sögustöðum. Þá má skoða á Netinu fræðsluvefi flestra umgetinna staða:

Hugmyndir að safnaheimsóknum

Reykjavík og nágrenni

- [Reykjavík 871+/-2](#)
- [Þjóðminjasafn Íslands](#)
- [Sögusafnið Perlunni](#)
- [Þjóðmenningarhús](#)

Suðurland

- [Sögusetrið Hvolsvelli](#)
- [Selið Skaftafelli](#)
- [Þjóðveldisbærinn](#)
- [Þingvellir](#)
-

Suðurnes

- Reykjanesbær – [Víkingsheimar](#)

Vesturland

- Borgarnes – [Landnámssetrið](#)
- Borgarnes – [Safnahúsið](#)
- Dalasýsla – [Eiríksstaðir](#)
- Dalasýsla – [Safn um Leif heppna og upplýsingar um áhugaverða staði tengda landnámsmönnum](#)

Vestfirðir

- Galdrasýning á ströndum, Hólmavík, engin krækja
- Safnahúsið Eyrartúni, Ísafirði, engin krækja

Norðurland

- [Safnahús Skagfirðinga](#)
- [Byggðasafnið að Reykjum](#)
- [Minjasafnið á Akureyri](#)

Austurland

- Minjasafn Austurlands, Egilsstöðum, engin krækja

Eigi bekkurinn kost á að heimsækja einhvern af þessum stöðum er æskilegt að nota vefinn til að undirbúa heimsóknina. Sumir þeirra, a.m.k. Þjóðminjasafn, hafa tilbúin verkefni fyrir nemendur. Auk þess er heppilegt verkefni í safnheimsókn að nemendur (hver um sig eða litlir hópar) eigi að velja einn sýningargrip sem heppilegt væri að hafa mynd af í kennslubókinni, segja (eða skrifa) hvað þeim finnst merkilegt við einmitt þann hlut, og helst að benda á í hvaða kafla sú mynd ætti heima.

Séu ekki tók á að heimsækja neitt af umgetnum söfnum eða sýningum má víðast hvar skipuleggja mjög stutta ferð á söguslóðir í nágrenni skólans. Ef ekki er til að dreifa nálægri landnámsjörð, sögustöðum fornsagna eða uppgrafterstöðum fornleifafræðinga má víðast hvar finna örnefni sem annaðhvort fylgja upprunasagnir (og eru oft vafasöm sannindi) eða bera með sér tengsl við söguna. Kringum Reykjavík eru t.d. Geldinganes, Viðey, Engey, Akurey og Kópavogur augljós

landnytjaheiti, Seltjarnarnes tvíræðara (tjörnin kennd við selveiði eða seljabúskap?), auk þess sem Seltjörn er nú ekki tjörn heldur vík en það sýnir hvernig landið hefur sigið frá landnámi. Þannig má lesa sögustaði úr örnefnum nánast hvar sem er.

Seinni hluti kaflans, bls. 52–53, notar heiti landnámssýningarinnar í Aðalstræti sem tilefni til að rekja nýtt dæmi um að ekki sé alltaf full vissa um sögulega þekkingu. Hér er það landnáms-ártalið 874 sem reynist ónákvæmt og er ekki lengur haft fyrir satt. Mikilvægt er að fólk sé undir það búið að ekki reynist allt endanleg sannindi sem því hefur verið kennt í skóla, og þá er hér hentugt dæmi um atriði sem bæði foreldrar og kennarar hafa lært og trúað en reynist nú ekki standast.

Ef bekkurinn á tímaás með landnámsárinu 874 er hér tilefni til að breyta því og nota í staðinn „um 870“ eins og reyndar er gefið upp á bls. 39.

Hér er því sleppt til einföldunar að samkvæmt Landnámu nam Ingólfur Arnarson ekki land í Reykjavík fyrr en þremur árum eftir að hann kom til Íslands 874. Ekki þurfti heldur landnámslagið til að fræðimenn teldu meira mark takandi á tímatali Íslendingabókar sem gerir ráð fyrir landnámi Ingólfs um 870, en hún neglir ekki niður eitt ákveðið ár og þess vegna hentaði betur að miða Þjóðhátíðir við ártal Landnámu. Niðurstaðan af landnámslaginu er að landnám hafi byrjað *í síðasta lagi* um 870, hugsanlega allnokkru fyrr, og hafa sumir talið að fornleifar, tímasettar með geislakolsaðferð, vísi á landnám mörgum áratugum áður; um það má vænta traustari vitneskju með frekari rannsóknum. Jafnvel þótt landnám kunni að reynast eldra en nú er talið, þá er ljóst af uppruna búfjárkynja að landnámsmenn hafa í fyrstu komið frá Noregi, ekki Bretlands-eyjum; búfjárrækt á Íslandi hófst ekki með þöpum.

Myndirnar á bls. 52 sýna gólf og undirstöður veggja úr bóndabæ (skála) í Reykjavík frá því skömmu eftir landnám. Ekki er talið að þetta sé bær Ingólfs heldur heimkynni næstu eða þar-næstu kynslóðar.

Verkefni

- Margir af þessum stöðum eða söfnum eiga vefsíður sem hægt er að skoða. Hér væri æskilegt að nemendur fengju að skoða heimasíðurnar sem um ræðir.
- Æskilegt væri að nemendur gætu skoðað einhvern sögustað, safn eða sýningu til að kynna sér landnámið og annað um elstu sögu Íslands. Til dæmis farið til Þingvalla eða á Þjóðminjasafnið?

Fróðleikskorn

Söfn og sýningar

Myndin af **Þingvöllum** (bls. 50) sýnir staðhætti eins og þeir voru áður en Hótel Valhöll (neðst til hægri) brann. Almagnagjá aðskilur landreksfleka og er smám saman að víkka. Lægri gjárbarmurinn hefur upphaflega verið jafnhár hinum en sigið smám saman ásamt öllu svæðinu til hægri á myndinni. Þegar Alþingi var stofnað hefur verið hærri brekka og meira þurrlendi frá Almagnagjá niður að Öxará. Umdeilt er hvar helstu þingstörfín fóru fram, þ.e. í lögréttu (líklega á sléttlendinu við Öxará) eða á Lögbergi (e.t.v. á lægri gjárbarminum, á stað sem merktur er með fánastöng).

Að „landnámið hafi byrjað“ **874** samkvæmt Landnámu er einföldun. Hún segir að það ár hafi Ingólfur Arnarson lagt af stað í landnámsför sína. En síðan hafði hann, eftir því sem þar segir, vetursetu við Ingólfshöfða, síðan við Hjörleifshöfða og loks við Ingólfsfjall áður en hann nam land í Reykjavík – sem hefði þá gerst 877. Þá var landnámslagið – eins og gosaskan frá 871 er kölluð – örugglega fallið fyrir nokkrum árum.